

Briselē, 4.1.2019.
COM(2018) 848 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Par otrā Eiropas Savienības īstenošanas plāna pārskatīšanu un atjaunināšanu saskaņā
ar Regulas Nr. 850/2004 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem 8. panta
4. punktu**

{SWD(2018) 495 final}

1. IEVADS

Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (NOP)¹ tika pieņemta 2001. gada maijā ANO Vides programmas (UNEP) satvarā. Eiropas Savienība un tās dalībvalstis² ir šīs konvencijas puses,³ un Konvencijas noteikumi Savienības tiesību aktos ir īstenoti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 850/2004⁴ (NOP regula).

Atbilstīgi Stokholmas konvencijas 7. panta prasībām katra puse:

- a) izstrādā un cenšas ieviest savu īstenošanas plānu ar konvenciju noteikto saistību izpildei;
- b) iesniedz savu īstenošanas plānu pušu konferencei divu gadu laikā pēc konvencijas stāšanās spēkā attiecībā uz konkrēto pusi;
- c) periodiski pārskata un nepieciešamības gadījumā papildina savu īstenošanas plānu atbilstoši pušu konferences ieteikumiem.

Pirmais Eiropas īstenošanas plāns ar nosaukumu “Kopienas īstenošanas plāns” tika izstrādāts 2007. gadā (SEC (2007) 341)⁵. Šo īstenošanas plānu 2014. gadā atjaunināja, un tas kļuva par “Savienības īstenošanas plānu” (COM (2014) 306 *final*). Otrā īstenošanas plāna pārskatīšana un atjaunināšana ir vajadzīga, lai turpinātu risināt jautājumus, kas attiecas uz, pirmkārt, vairāku jaunu noturīgu organisko piesārņotāju iekļaušanu Stokholmas konvencijā un, otrkārt, šajā jomā panākto tehnisko un likumdošanas attīstību.

Jaunais īstenošanas plāns ir apspriests ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm, nozares pārstāvjiem, vides organizācijām un plašāku sabiedrību.

Atbilstīgi Eiropas Savienības kā konvencijas puses saistībām šis īstenošanas plāns tiks iesniegts Stokholmas konvencijas sekretariātam.

2. NOTURĪGI ORGANISKIE PIESĀRŅOTĀJI (NOP)

NOP ir ķīmiskas vielas, kas ilgi saglabājas vidē, bioakumulējas un potenciāli var nodarīt būtisku kaitējumu cilvēka veselībai un videi. Šos piesārņotājus transportē pāri valstu robežām tālu no to izcelsmes avotiem, un tie akumulējas pat tādos reģionos, kur nekad nav lietoti vai ražoti. NOP apdraud vidi un cilvēka veselību visā pasaulē, un NOP piesaistes piemēri Eiropas Savienībā ir Arktikas, Baltijas jūras un Alpu reģioni. Ir nospriests, ka ir nepieciešama starptautiska rīcība, lai samazinātu un novērstu attiecīgo vielu ražošanu, lietošanu un izplūdi. Vielas, kuras reglamentē starptautiski juridiskie instrumenti NOP jomā, ir uzskaitītas 1. tabulā.

¹ http://www.pops.int/documents/convtext/convtext_en.pdf.

² Viena ES dalībvalsts vēl nav konvenciju ratificējusi (Itālija).

³ Padomes 2004. gada 14. oktobra Lēmums par to, kā Eiropas Kopienas vārdā noslēdz Stokholmas Konvenciju par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (2006/507/EK) (OV L 209, 31.7.2006., 1. lpp.).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 850/2004 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem, ar ko groza Direktīvu 79/117/EEK (OV L 158, 30.4.2004., 7. lpp.).

⁵ http://ec.europa.eu/environment/pops/pdf/sec_2007_341.pdf.

3. STARPTAUTISKI NOLĪGUMI NOP JOMĀ

3.1. ANO/EEK Protokols par NOP⁶

ANO/EEK Konvencijas par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos (*CLRTAP*) Protokols par NOP ("NOP protokols") tika pieņemts 1998. gada 24. jūnijā Orhūsā, Dānijā. Protokolā uzsvars patlaban ir likts uz 16 vielām, proti, vienpadsmit pesticīdiem, divām rūpnieciski izmantojamām ķīmiskajām vielām un trīs netīšiem blakusproduktiem. Galvenais mērķis ir novērst jebkādas attiecīgo NOP vielu noplūdes, emisijas, kā arī zudumus.

Atbilstīgi protokolam ir jāpārtrauc tūlītēji vai vēlākā posmā iekļauto ķīmisko vielu ražošana un lietošana, un protokolā ir paredzēti noteikumi par to, kā rīkoties ar atkritumiem, kas sastāv no šīm ķīmiskajām vielām vai tās satur. Protokolā konvencijas pusēm ir uzdots samazināt dioksīnu, furānu, policiklisko aromātisko oglekļaūdeņražu (*PAH*) un HHB emisijas un ir noteiktas konkrētas emisiju robežvērtības sadzīves, bīstamo un medicīnisko atkritumu incinerācijai.

3.2. Stokholmas konvencija

Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (NOP) tika pieņemta 2001. gadā, un tā stājās spēkā 2004. gadā. Konvencija, kuras vispārējais mērķis ir aizsargāt cilvēka veselību un vidi pret NOP, veicina globālu rīcību attiecībā uz (sākotnēji) 12 NOP vielām, un konvencijā ir noteikts, ka pusēm jāveic pasākumi, lai novērstu vai samazinātu NOP izplūdi apkārtējā vidē. Tajā ir īpaša norāde uz 1992. gada Riodežaneiro Deklarācijas par vidi un attīstību 15. principā izklāstīto piesardzības pieeju. Šo principu īsteno ar konvencijas 8. pantu, kurā ir izklāstīti noteikumi papildu ķīmisko vielu iekļaušanai Stokholmas konvencijā.

Patlaban Stokholmas konvencijas A pielikumā ir iekļautas 22 ķīmiskās vielas, uz kurām attiecas ražošanas un lietošanas aizliegums, izņemot gadījumus, ja ir noteikti vispārīgi vai specifiski izņēmumi. Bez tam Stokholmas konvencijas B pielikumā ir paredzēti stingri ierobežojumi attiecībā uz pesticīda *DDT* — ko joprojām izmanto daudzās jaunattīstības valstīs — ražošanu un lietošanu. Ir noteikti arī izņēmumi un pieņemami lietojumi attiecībā uz PFOS, tās sāļiem un PFOSF.

Vispārīgi izņēmumi ļauj vielu lietot laboratorijas mēroga pētījumos, izmantot kā references standartu, kā arī pieļaujniecīgu netīšu kontamināciju produktos un priekšmetos. Izņēmums attiecas arī uz priekšmetiem, kas satur NOP un kas ir ražoti vai jau nodoti lietošanā pirms attiecīgo saistību stāšanās spēkā, ar nosacījumu, ka puses iesniedz Stokholmas konvencijas sekretariātam informāciju par šiem lietojumiem, kā arī valsts plānu atkritumu apsaimniekošanai no šādiem priekšmetiem.

Ir pastāvīgi līdz minimumam jāsamazina C pielikumā uzskaitīto netīši saražoto blakusproduktu (dioksīnu, furānu, PHB, PeHB, HHB un no 2016. gada decembra — PHN) izplūžu apmērs, izvirzot par galējo mērķi pilnīgu izskaušanu, ja tas ir iespējams. Kā paredzēts C pielikumā, puses veicina un saskaņā ar saviem rīcības plāniem pieprasa izmantot labākos pieejamos tehniskos paņēmienus attiecībā uz jauniem avotiem savās galvenajās avotu kategorijās, kas noteiktas Stokholmas konvencijas C pielikuma II un III daļā.

Turklāt Stokholmas konvencija arī paredz apzināt un droši apsaimniekot uzkrājumus, kas satur NOP vai no tiem sastāv. Atkritumi, kas satur NOP vai no tiem sastāv, vai ir ar tiem

⁶ 1979. gada Konvencijai par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos pievienotais ANO/EEK (ANO Eiropas Ekonomikas komisija) Protokols par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm).

piesārņoti, būtu jālikvidē tā, lai NOP saturs tiktu iznīcināts vai neatgriezeniski pārveidots tā, lai tam nebūtu NOP īpašību. Ja iznīcināšana vai neatgriezeniska pārveidošana no vides viedokļa nav labākā izvēle vai ja NOP saturs atkritumos ir mazs, atkritumus likvidē citā vidi saudzējošā veidā. Likvidēšanas darbības, kas var novest pie NOP atgūšanas vai atkārtotas izmantošanas, ir skaidri aizliegtas. Attiecībā uz atkritumu sūtījumiem ir jāņem vērā attiecīgie starptautiskie noteikumi, standarti un vadlīnijas, piemēram, 1989. gada Bāzeles Konvencija par kontroli pār kaitīgo atkritumu robežšķērsojošo transportēšanu un to aizvākšanu.

1. tabula Starptautiski reglamentēto NOP pārskats (NOP, kas Stokholmas konvencijā iekļauti nesen (no 2009. gada), ir iekrāsoti pelēkā krāsā)

Viela	CAS	Iekļauta Stokholmas konvencijā	Iekļauta ANO/EEK Protokolā par NOP	Iekļauta ES NOP regulā
Apzināti ražoti NOP				
Aldrīns	309-00-2	A pielikums	Jā	Jā
Hlordāns	57-74-9	A pielikums	Jā	Jā
Hlordekons	143-50-0	A pielikums	Jā	Jā
Diidrīns	60-57-1	A pielikums	Jā	Jā
Endosulfāns	959-98-8 33213-65-9 115-29-7 1031-07-8	A pielikums	Nē	Jā
Endrīns	72-20-8	A pielikums	Jā	Jā
Heptahlori	76-44-8	A pielikums	Jā	Jā
Heksabrombifenils (HBB)	36355-01-8	A pielikums	Jā	Jā
Heksabromciklododekāns (HBCDD)	25637-99-4 3194-55-6	A pielikums	Nē	Jā
Heksabromdifenilēteris un heptabromdifenilēteris	68631-49-2 207122-15-4 446255-22-7 207122-16-5 un citi	A pielikums	Jā	Jā
				Jā
Heksahlorbenzols (HHB)	118-74-1	A pielikums	Jā	Jā
Alfa-heksahlorcikloheksāns*	319-84-6	A pielikums	Jā: Heksahlorcikloheksāni (HCH; CAS: 608-73-1 ⁷), ieskaitot lindānu (CAS: 58-89-9)	Jā (visi izomēri, ieskaitot lindāna sastāvā esošo gamma-HCH)
Beta-heksahlorcikloheksāns*	319-85-7	A pielikums		
Lindāns*	58-89-9	A pielikums		
Mirekss	2385-85-5	A pielikums	Jā	Jā
Pentahlorbenzols	608-93-5	A pielikums	Jā	Jā
Pentahlorfenols (PCP)	87-86-5	A pielikums	Nē	Nē
Polihlorbifenili (PHB)	Visiem PHB un to maisījumiem ir dažādi CAS numuri	A pielikums	Jā	Jā
Tetrabromdifenilēteris un pentabromdifenilēteris	5436-43-1 60348-60-9 un citi	A pielikums	Jā	Jā
				Jā
Toksafēns	8001-35-2	A pielikums	Jā	Jā
DDT	50-29-3	B pielikums	Jā	Jā

⁷ Šis CAS numurs attiecas uz izomēru maisījumu, kas satur alfa-HCH, beta-HCH, gamma-HCH, delta-HCH un epsilon-HCH.

Viela	CAS	Iekļauta Stokholmas konvencijā	Iekļauta ANO/EEK Protokolā par NOP	Iekļauta ES NOP regulā
Perfluoroktānsulfonskābe, tās sāļi un perfluoroktānsulfonilfluorīds (PFOS)	1763-23-1 s, 307-35-7 un citi	B pielikums	Jā	Jā
SCCP — īsās ķēdes hlorparafīni	85535-84-8	Jautājums tiek izskatīts	Jā	Jā
HHBD — heksahlorbutadiēns	87-68-3	A pielikums	Jā	Jā
PHN — polihloro-naftalīni	Visiem PHN un to maisījumiem ir dažādi CAS numuri	A pielikums	Jā	Jā
Netīši saražoti NOP				
Polihlorētīe dibenzo-p-dioksīni (PHDD)	1746-01-6	C pielikums	Jā	Jā
Polihlorētīe dibenzofurāni (PHDF)	1746-01-6	C pielikums	Jā	Jā
Heksahlorbenzols (HHB)	118-74-1	C pielikums	Jā	Jā
Pentahlorbenzols	608-93-5	C pielikums	Jā	Jā
Polihlorbifenili (PHB)	Visiem PHB un to maisījumiem ir dažādi CAS numuri	C pielikums	Jā	Jā
PHN — polihloro-naftalīni	Visiem PHN un to maisījumiem ir dažādi CAS numuri	C pielikums	Jā	Nē
Policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži (PAH)	207-08-9 un citi	Nē	Jā	Jā

* Lindāns, alfa-heksahlorcikloheksāns un beta-heksahlorcikloheksāns, kā arī hlordekons un heksabrombifenils ir Stokholmas konvencijā iekļauti nesen, taču uz tiem jau iepriekš attiecās NOP protokols un ES NOP regula.

4. SAVIENĪBAS ĪSTENOŠANAS PLĀNA NOP JOMĀ MĒRĶIS

Stokholmas konvencijā visām pusēm ir uzdots izstrādāt un censties ieviest savu īstenošanas plānu Stokholmas konvencijā noteikto pienākumu izpildei. Attiecībā uz Savienību šis pienākums ir izklāstīts Regulas (EK) Nr. 850/2004 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem 8. pantā. Tāpēc Savienība 2007. gadā izstrādāja īstenošanas plānu NOP jomā, kas attiecas arī uz ANO/EEK Protokolā par NOP⁸ iekļautajām vielām.

Īstenošanas plāna vispārējais mērķis ir ne vien izpildīt juridiskās saistības, bet arī izvērtēt veiktās darbības un noteikt stratēģiju un rīcības plānu turpmākiem Savienības pasākumiem saistībā ar NOP, kas iekļauti Stokholmas konvencijā un/vai ANO/EEK Protokolā par NOP.

Tāpēc Savienības īstenošanas plāns paredz:

- pārskatīt jau ieviestos Savienības līmeņa pasākumus, kas ir saistīti ar NOP;
- novērtēt šo pasākumu efektivitāti un pietiekamību attiecībā uz Stokholmas konvencijā noteikto pienākumu izpildi;
- apzināt vajadzību pēc turpmākiem Savienības līmeņa pasākumiem;
- izveidot plānu turpmāku pasākumu īstenošanai;

⁸ SEC (2007) 341.

- saskatīt un nostiprināt saiknes un iespējamās sinerģijas starp NOP pārvaldību un citām vides rīcībpolitikām, kā arī citām politikas jomām; un
- uzlabot izpratni par NOP un to kontroles pasākumiem.

5. PIEVIENOTĀ KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTA KOPSAVILKUMS

Komisijas dienestu darba dokumentā ir izklāstīts trešais Savienības īstenošanas plāns, kā prasīts Stokholmas konvencijā. Pārskatot un atjauninot otro īstenošanas plānu, uzmanība tiek vērsta uz jaunu noturīgu organisko piesārņotāju iekļaušanu Stokholmas konvencijā un uz šajā jomā panākto tehnisko un likumdošanas attīstību.

Ievadā ir sniegts pārskats par starptautisko tiesisko satvaru, kurā darbojas NOP regula, tostarp ANO/EEK Protokola par NOP un Stokholmas konvencijas kopsavilkums.

Dokumenta 2. nodaļā ir aprakstīts, kā ES līdz šim ir pildījusi saistības, būdama puse iepriekš minētajā starptautiskajā tiesiskajā satvarā. Tajā ir aprakstīti attiecīgie ieviestie ES tiesību akti, kā arī finanšu instrumenti, kas atbalsta īstenošanu.

ES ir pieņēmusi un īsteno vairākus ar NOP saistītus leģislatīvos pasākumus, kas palīdz sasniegt gan Stokholmas konvencijas, gan arī ANO/EEK Protokola par NOP mērķus. Galvenais juridiskais instruments ir Regula (EK) Nr. 850/2004 par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem, kas stājās spēkā 2004. gada 20. maijā. NOP regula ir vairākkārt grozīta nolūkā iekļaut sarakstā jaunas vielas un noteikt robežvērtības attiecībā uz to koncentrāciju atkritumos.

Stokholmas konvencijā un NOP protokolā noteikto pienākumu īstenošanas sakarā NOP regulu papildina citi tiesību akti par ķīmiskajām vielām, un tie nodrošina, ka tiek īstenots NOP eksporta aizliegums, ka atļautais imports un eksports atbilst Stokholmas konvencijas noteikumiem, ka NOP tiek savākti un neatgriezeniski iznīcināti, kā arī novērš tādu ķīmisko vielu ražošanu vai tirdzniecību, kurām ir raksturīgas NOP īpašības.

Pamatojoties uz dažādiem tiesību aktiem, kā arī vairāku programmu kontekstā tiek veikts monitorings attiecībā uz NOP klātbūtni pārtikā un dzīvnieku barībā, kā arī vidē. Sabiedrības piekļuvi informācijai par vidi uzlabo Eiropas Piesārņojošo vielu un izmešu pārneses reģistrs (*E-PRTR*). Reģistrā ir iekļauta 91 piesārņojoša viela un 65 saimnieciskās darbības veidi, kā arī noteikti robežlīmeņi attiecībā uz vairākiem piesārņotājiem, tostarp NOP.

Ķīmiskā monitoringa datu informācijas platformas (*IPChem*) mērķis ir atvieglot piekļuvi monitoringa datiem, tostarp datiem par NOP. Šajā platformā monitoringa datu kopas ir apvienotas publiski pieejamos "moduļos". *IPChem* ir vērtīgs resurss pētniekiem, un tas ļauj ātri un vienkārši savstarpēji atsaukties uz dažādām datu kopām.

Savienībā ir ieviesti vairāki finanšu instrumenti, kas nodrošina finansējumu nolūkā atbalstīt Stokholmas konvencijas īstenošanu Savienībā un starptautiskā līmenī, kā arī pētījumus par jautājumiem, kas attiecas uz NOP. Savienība arī dzan piešķir finansējumu starptautiskiem instrumentiem, tostarp konvencijas sekretariāta atbalstam.

Dokumenta 3. nodaļā ir sniegts vispārējs novērtējums par NOP Eiropas Savienībā, apskatot to ražošanu, lietošanu un laišanu tirgū, kā arī izvērtējot pašreizējos krājumus un atkritumu plūsmas kontamināciju. Šīs nodaļas pamatā galvenokārt ir dalībvalstu sagatavotie ziņojumi un īstenošanas plāni.

Dokumenta 4. nodaļā ir sniegta padziļināta analīze par katru Stokholmas konvencijā noteikto pienākumu, kas ietekmē ES rīcību attiecībā uz NOP. Analīzes rezultātā Komisija ir

noteikusi 25 tehniskos pasākumus, kas uzlabos Stokholmas konvencijā noteikto ES pienākumu izpildi.

Dokumenta 3. un 4. nodaļa apliecina, ka tādu Stokholmas konvencijā vai NOP protokolā iekļautu vielu lietošana, kurām NOP regulas noteikumi ES līmenī tika piemēroti pirms 2008. gada (vecie NOP), ir pakāpeniski izbeigta. Vecie NOP tiek lietoti tikai priekšmetos, ko ražoja un laida tirgū pirms NOP regulas stāšanās spēkā, un vēl vecos NOP izmanto kā standartus pētniecības nolūkos. Uz abiem atlikušajiem lietojumiem attiecas vispārīgi izņēmumi, kas tiem piešķirti saskaņā ar Stokholmas konvenciju un NOP regulu.

Jaunās NOP vielas, ko Stokholmas konvencijā vai NOP protokolā iekļāva laikposmā no 2009. līdz 2015. gadam, pēc tam tika ietvertas NOP regulā. Eiropas Savienībā uz šīm vielām attiecas aizliegums vai stingri ierobežojumi jau pirms to iekļaušanas sarakstā, bet daži jaunajos NOP regulas grozījumos noteiktie ierobežojumi ir stingrāki nekā iepriekš, lai tādējādi izpildītu jaunās starptautiskās saistības.

Dažās ES dalībvalstīs ir importēti NOP saturoši atkritumi (piemēram, novecojuši pesticīdi vai kontaminētas iekārtas) nolūkā tos apglabāt un likvidēt. Šie atkritumi ir ievesti no ES dalībvalstīm un valstīm ārpus ES, kurām nav atbilstošas tehnoloģijas šādu atkritumu pienācīgai apglabāšanai. Šis imports ir veikts atbilstīgi Stokholmas konvencijas noteikumiem, un tas sekmē vispārēju NOP samazinājumu ES un pasaulē.

NOP gandrīz nemaz nav eksportēti ārpus ES. No vienas dalībvalsts ir eksportēti tikai daži kilogrami lindāna saskaņā ar izņēmumu, kas noteikts attiecībā uz standartiem pētniecības nolūkos.

Dažās dalībvalstīs joprojām bija saglabājušies tādu novecojušu pesticīdu krājumi, kas satur NOP vielas un ko atbilstīgi NOP regulai patlaban ir stingri aizliegts ražot, lietot un laist tirgū. Saskaņā ar aplēsēm šie krājumi nepārsniedz 50 000 tonnas un satur 2000–9000 tonnu NOP.

Stokholmas konvencijā noteiktie pienākumi, kas paredz, ka līdz 2025. gadam jālikvidē polihlorbifenila (PHB) lietošana iekārtās, daļēji ir atspoguļoti Padomes Direktīvā 96/59/EK par polihlorētu bifenilu un polihlorētu terfenilu (PHB/PHT) apglabāšanu, kurā noteikts, ka dalībvalstīm jāizveido reģistri, kuros reģistrē iekārtas, kas satur vairāk nekā 5 dm³ PHB, un jānodrošina, ka reģistros iekļautās PHB saturošās iekārtas tiek dekontaminētas vai apglabātas vēlākais līdz 2010. gada 31. decembrim. Atbilstīgi Direktīvai 96/59/EK visas dalībvalstis uzskaitīja PHB saturošās iekārtas un sagatavoja rīcības plānus to apglabāšanai un savākšanai.

Apsēkojumā un novērtējumā, ko veica attiecīgi 2011. un 2014. gadā, tika konstatēts, ka ES ir gūti labi panākumi PHB saturošu iekārtu apzināšanā un PHB saturošu atkritumu apglabāšanā un ka dažas dalībvalstis ir gandrīz sasniegušas 2010. gada mērķrādītāju. Tomēr lielākā daļa dalībvalstu līdz 2010. gada 31. decembrim nebija sasniegušas PHB kontaminētu šķidrumu un iekārtu dekontaminēšanai un apglabāšanai nosprausto mērķrādītāju, un pēc 2010. gada joprojām turpinājās ar PHB kontaminēto šķidrumu apzināšana, aizvākšana un apglabāšana.

Polibromdifenilēterus (PBDE) tetraBDE, pentaBDE, hekzaBDE un heptaBDE Savienībā ražoja un lietoja kā antipirēnus līdz pagājušā gadsimta 90. gadu beigām, un pēc tam tos kādu laiku turpināja izmantot dažos priekšmetos, jo īpaši plastmasā, ko izmanto elektriskajās un elektroniskajās iekārtās. Lai gan šo vielu ražošana un lietošana ar regulatīvajiem pasākumiem ir pārtraukta un tās ir aizstātas ar dekaBDE, minēto vielu klātbūtne elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumos (EEIA) Eiropas Savienībā joprojām ir problēma.

Ir norādes, kas liecina, ka tikai daži pilna apmēra EEIA reciklēšanas uzņēmumi nošķir PBDE saturošu plastmasu, kā to pieprasa ES tiesību akti. Tāpēc pastāv zināmas šaubas par to, vai ES reciklēšanas iekārtu jauda, kas paredzēta PBDE saturošas plastmasas nošķiršanai no pārējās

plastmasas, patlaban ir pietiekama, lai nošķirtu lielāko daļu no PBDE saturošas plastmasas atkritumu plūsmas. Dati liecina, ka tādas plastmasas plūsma, kas atgūta no EEIA un kas satur PBDE, Eiropas reciklēšanas darbībās pašlaik netiek pienācīgi kontrolēta.

Perfluoroktānsulfonskābes, tās sāļu un perfluoroktānsulfonilfluorīda (PFOS) ražošanu, laišanu tirgū un lietošanu reglamentē NOP regula. Lielākā daļa lietojumu ir aizliegti, bet NOP regulā ir noteikti daži izņēmumi, un tie ir ievērojami mazākā skaitā nekā Stokholmas konvencijā, jo daudziem no šiem lietojumiem ir pieejamas alternatīvas. Izņēmumi tiek regulāri pārskatīti, un to izmantošana laika gaitā samazinās.

Heksabromciklododekāns ir bromu saturošs antipirēns, ko visā ES plaši lietoja jumta un sienu siltināšanā izmantoto putupolistirola (EPS) un ekstrudētā polistirola (XPS) siltumizolācijas plātņu ražošanā. Ar šīs ķīmiskās vielas iekļaušanu NOP regulā 2016. gadā tika aizliegts jebkāds lietojums, taču tika paredzēti laikā ierobežoti izņēmumi attiecībā uz lietojumu putupolistirola izstrādājumos.

Tika konstatēts, ka samazinās netīšas pentahlorbenzola emisijas vidē (galvenokārt gaisā un mazākā mērā augsnē), ko lielākoties izraisa elektroenerģijas ražošana no oglēm (aptuveni 83 %), kā arī cietā kurināmā, koksnes un jauktu atkritumu sadedzināšana mājsaimniecībās (8 %). Saskaņā ar *E-PRTR* datiem tikai nedaudzi objekti visā Savienībā ir ziņojuši par pentahlorbenzola emisijām gaisā par laikposmu no 2007. līdz 2012. gadam, savukārt 2013. gadā par emisijām ziņots netika.

Dokumenta 5. un 6. nodaļā ir sniegta papildu informācija par to pienākumu izpildi, kas nav tieši attiecināmi uz tiesību aktos uzskaitītajām ķīmiskajām vielām. Šajās nodaļās ir norādīts, ka ar tehniskiem jautājumiem saistītas informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm un ar trešām valstīm joprojām ir problēma un šī informācijas apmaiņa būtu jāuzlabo, lai labāk sekmētu konvencijas mērķa sasniegšanu. Lai palielinātu informētību par NOP, būtu arī jāuzlabo informācija, ko dalībvalstu iestādes vai Komisija dara pieejamu plašākai sabiedrībai.

Eiropas Savienība un dalībvalstis ar dažādu instrumentu starpniecību sniedz ievērojamu tehnisku un finansiālu palīdzību, atbalstot jaunattīstības valstis konvencijas īstenošanā.

6. VISPĀRĒJIE SECINĀJUMI

Eiropas Savienībā juridiskie pasākumi attiecībā uz NOP ražošanu, laišanu tirgū un lietošanu, kā arī juridiskie pasākumi tādu atkritumu apsaimniekošanas jomā, kas sastāv no NOP vai tos satur, ir pietiekami visaptveroši, lai izpildītu konvencijā un NOP protokolā noteiktos pienākumus.

Ir panākta būtiska virzība uz NOP izskaušanu. Ar dažiem nelieliem izņēmumiem ir aizliegta visu NOP vielu ražošana un lietošana. Svarīgs ES uzdevums ir izskaust NOP no atkritumu apsaimniekošanas cikla un atlikušajiem krājumiem, jo tie joprojām ir būtisks emisiju avots.

Nemot vērā pienākumus, kas izriet no Stokholmas konvencijas, un situāciju Eiropas Savienībā, īstenošanas plānā ir norādītas 30 darbības, kas jāveic, lai šīs saistības izpildītu. Astoņas darbības ir jaunas un galvenokārt attiecas uz nesen iekļautajām ķīmiskajām vielām. Deviņas darbības ir pastāvīgas darbības, savukārt 13 darbības jau bija iekļautas iepriekšējā īstenošanas plānā, taču tās joprojām tiek turpinātas, jo vēl nav pabeigtas.

Netīši saražotu NOP izplūde vēl aizvien ir viens no svarīgākajiem Eiropas Savienībā risināmajiem jautājumiem. Tāpēc vairākas darbības pievēršas tādu atbilstošu pasākumu izstrādei, kuru mērķis būtu panākt NOP emisiju turpmāku samazinājumu. Būtu jānovērš netīšu NOP veidošanās, izstrādājot procesus un tehnoloģijas, kas nepieļauj to rašanos; tas galvenokārt būtu jādara rūpnieciskās ražošanas jomā, taču būtu jāpievēršas arī

mājsaimniecības avotiem, piemēram, difūziem incinerācijas avotiem. Joprojām ir jāveic papildu pētījumi un jāattīsta tehnoloģijas.

Visas dalībvalstis bija izveidojušas polihlorbifenilu (PHB) saturošu iekārtu uzskaiti, kā arī sagatavojušas rīcības plānus šo iekārtu savākšanai un apglabāšanai. Dati par PHB iekārtu un PHB atkritumu pašreizējo daudzumu Eiropas Savienībā ir ļāvuši secināt, ka lietošanā joprojām ir visai daudz PHB iekārtu. Nav zināmi atklātos lietojumos izmantoto PHB daudzumi, kā arī tādu produktu daudzums, kas satur PHB un joprojām tiek izmantoti vai spēj radīt emisijas vidē. Ir vajadzīgi turpmāki centieni sasniegt Stokholmas konvencijā izvirzīto mērķi, t. i., līdz 2025. gadam izbeigt PHB lietošanu.

Eiropas Savienībā ierobežotā daudzumā joprojām tiek ražota perfluoroktānsulfonskābe, tās sāļi un perfluoroktānsulfonilfluorīds (PFOS). PFOS izmantošana metalizācijas nozarē ir galvenais atlikušais avots, kas izraisa apzināti ražotu PFOS izplūdes. Šim lietojumam jau ir izpētītas alternatīvas un aizstājējvielas, kas jāievieš, lai pilnīgi pārtrauktu PFOS lietošanu.

Savienības mērogā grūtības sagādā ar heksahlorcikloheksānu (HCH) saturošiem atkritumiem kontaminētu objektu apzināšana un apsaimniekošana. Atjauninātā novērtējumā tika konstatēts, ka ES apglabātu HCH atkritumu apmērs varētu sasniegt pat 1,8–3 miljonus tonnu. Septiņpadsmit dalībvalstis savos spēkā esošajos valsts īstenošanas plānos kā problemātisku jautājumu norādījušas piesārņotu zemi, un ir jāveic papildu pasākumi šīs problēmas risināšanai. Varētu būt vajadzīga koordinēta stratēģija kontaminēto objektu apzināšanai un sanāšanai vidi saudzējošā veidā.

Ziņojumi, kas dalībvalstīm jāiesniedz Komisijai, ir nepieciešami, lai ES varētu noteikt turpmākus Stokholmas konvencijas īstenošanas pasākumus un tādējādi izpildīt savus pienākumus, kā arī varētu iesniegt atbilstošus ziņojumus konvencijas sakarā. Tomēr vairākas dalībvalstis nav izpildījušas savus ziņojumu sniegšanas pienākumus, un tām ir jāveic attiecīgi uzlabojumi.

Par monitoringu jānorāda, ka, lai gan ES tiesību aktu, valsts un starptautiska līmeņa iniciatīvu, kā arī zinātniskas zinātkāres rezultātā dalībvalstu iestādes, pētniecības organizācijas un ES struktūras pieliek ievērojamas pūles, lai uzraudzītu vairākas ķīmiskās vielas dažādās matricās (ūdenī, gaisā, biotā, augsnē, mātes pienā u. c.), pastāv zināšanu trūkums par ķīmisko vielu radīto slogu. Šis zināšanu trūkums rodas tāpēc, ka monitoringa darbībās par ķīmiskajām vielām iegūtie dati netiek vākti, pārvaldīti un novērtēti saskaņotā un pieejamā veidā. Lai šo trūkumu novērstu, Eiropas mērogā ir izveidota ķīmisko vielu monitoringa datu informācijas platforma, un nākotnē tiks nodrošināta saskaņota un integrēta pieeja datu vākšanai, glabāšanai, piekļuvei un novērtēšanai.

Lai nodrošinātu pieejamo resursu efektīvāku izmantošanu, Eiropas Savienībai būtu jāizstrādā mehānismi Komisijas un dalībvalstu ar NOP saistīto divpusējo atbalsta programmu labākai koordinācijai. Lai uzlabotu izpratni un parādītu ar NOP saistītai rīcībai būtisku ES finanšu instrumentu sniegto atbalstu, konkrētu informāciju varētu sniegt īpašā Komisijas tīmekļa vietnē, kas paredzēta NOP jautājumiem.